Anonymizované znenie

Vec C-522/20

Návrh na začatie prejudiciálneho konania

Dátum podania:

19. október 2020

Vnútroštátny súd:

Oberster Gerichtshof

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

29. september 2020

Žalobca:

OE

Žalovaná:

VY

PRACOVNÝ DOKUMENT

RAKÚSKA REPUBLIKA [*omissis*]

OBERSTER GERICHTSHOF (NAJVYŠŠÍ SÚD, RAKÚSKO)

Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd) ako súd rozhodujúci o opravnom prostriedku „Revisionsrekurs“ [*omissis*] v právnej veci žalobcu OE, [*omissis*], [*omissis*] proti žalovanej VY, [*omissis*], o rozvod manželstva, na základe opravného prostriedku „Revisionsrekurs“ žalobcu proti uzneseniu Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (Krajinský súd pre občianskoprávne veci Viedeň, Rakúsko) z 29. júna 2020 [*omissis*], ktorým súd nevyhovel opravnému prostriedku „Rekurs“ žalobcu proti uzneseniu Bezirksgericht Döbling (Okresný súd Döbling, Rakúsko) z 20. apríla 2020 [*omissis*], vydal toto

u z n e s e n i e:

1. Súdnemu dvoru Európskej únie sa v súlade s článkom 267 ZFEÚ predkladá návrh na začatie prejudiciálneho konania o týchto otázkach:

1. Je článok 3 [ods. 1] písm. a) šiesta zarážka nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 v rozpore so zákazom diskriminácie podľa článku 18 ZFEÚ, pretože v závislosti od štátneho občianstva navrhovateľa stanovuje ako predpoklad právomoci súdov štátu pobytu kratšiu dobu pobytu v porovnaní s ustanovením článku 3 [ods. 1] písm. a) piatou zarážkou nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003?

2. V prípade kladnej odpovede na prvú otázku:

Vedie taký rozpor so zákazom diskriminácie k tomu, že podľa základného pravidla článku 3 [ods. 1] písm. a) piatej zarážky nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 je predpokladom možnosti odvolávať sa na príslušnosť súdu miesta pobytu pre všetkých navrhovateľov nezávisle od ich štátneho občianstva ich pobyt v trvaní 12 mesiacov alebo sa u všetkých navrhovateľov má vychádzať z požiadavky pobytu v trvaní 6 mesiacov?

3. Súd konanie až do doručenia rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie o prejudiciálnych otázkach [*omissis*] prerušuje.

O d ô v o d n e n i e:

Anonymizované znenie

PRACOVNÝ DOKUMENT

1. Návrh žalobcu:

1.1. Žalobca sa svojou žalobou podanou na rakúsky Bezirksgericht (okresný súd) domáha rozvodu manželstva uzavretého so žalovanou 9.11.2011 v Dubline (Írsko).

1.2. Vo vzťahu k právomoci súdu, na ktorý podal žalobu, žalobca uvádza, že je talianskym štátnym občanom a že žalovaná je nemeckou štátnou občiankou. Posledný spoločný obvyklý pobyt sa nachádzal v Írsku. V máji 2018 sa žalobca vysťahoval zo spoločného bydliska v Írsku a od augusta 2019 a tým aj v čase podania žaloby (28. 2. 2020) žije viac ako 6 mesiacov v Rakúsku.

1.3. Právomoc súdu, ktorý začal konať, vyplýva z článku 3 [ods. 1] písm. a) piatej a šiestej zarážky nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (Ú. v. EÚ L 338, 2003, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 243) (nariadenie Brusel IIa) (ďalej len „nariadenie Brusel IIa“). Tieto ustanovenia stanovujú, že v prípade štátnych príslušníkov štátu súdu zakladá právomoc pre konanie o rozvode manželstva už šesťmesačný pobyt v štáte súdu, zatiaľ čo v prípade štátnych príslušníkov iných členských štátov sa vyžaduje minimálne jednoročný pobyt. To predstavuje rozdielne zaobchádzanie založené len na štátnej príslušnosti a je tak v rozpore s článkom 18 ZFEÚ. Pri výklade v súlade s právom Únie sa v pochybnostiach má použiť priaznivejšia norma, a preto sa žalobca aj ako štátny príslušník iného členského štátu ako je štát súdu môže odvolávať na príslušnosť súdu podľa jeho obvyklého pobytu v Rakúsku už v prípade jeho iba šesťmesačného pobytu.

2. Doterajšie konanie:

2.1. Prvostupňový súd, na ktorý žalobca podal žalobu, zamietol túto žalobu *a limine* pre nedostatok svojej medzinárodnej právomoci.

Diferencovaním podľa štátnej príslušnosti v článku 3 [ods. 1] písm. a) piatej a šiestej zarážke nariadenia Brusel IIa sa má zabrániť tomu, aby sa účastník konania votrel do právomoci súdov nejakého konkrétneho štátu. Keďže pre právomoc je rozhodujúca dĺžka trvania pobytu v čase podania návrhu, nestačí, keď čakacia lehota uplynie v priebehu konania.

2.2. Druhostupňový súd nevyhovel opravnému prostriedku „Rekurs“ žalobcu proti tomuto uzneseniu a zdieľal právny názor prvostupňového súdu, že v tomto prípade nejde o diskrimináciu na základe štátneho občianstva.

2.3. Proti tomuto rozhodnutiu podal žalobca opravný prostriedok „Revisionsrekurs“ na Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd).

Anonymizované znenie

PRACOVNÝ DOKUMENT

3. Právo Spoločenstva:

3.1. Ako vyplýva z článku 267 písm. b) ZFEÚ, Súdny dvor Európskej únie (ďalej len „SDEÚ“) je oprávnený rozhodovať o platnosti a výklade aktov inštitúcií Únie v rámci prejudiciálneho konania, a to bez akejkoľvek výnimky (SDEÚ C-258/14, *Florescu* a i., ECLI:EU:C:2017:448, bod 30 a mnoho iných). Európska Únia je právnou úniou, v ktorej všetky akty jej inštitúcií podliehajú preskúmaniu ich súladu najmä so Zmluvami, všeobecnými zásadami práva, ako aj základnými právami (pozri v tomto zmysle SDEÚ, C-583/11 P, *Inuit Tapiriit Kanatami a i./Parlament a Rada*, ECLI:EU:C:2013:625, bod 91; SDEÚ C-274/12 P, *Telefónica/Komisia*, ECLI:EU:C:2013 :852, bod 56).

3.2. Článok 18 ZFEÚ znie:

„*V rámci pôsobnosti zmlúv a bez toho, aby boli dotknuté ich osobitné ustanovenia, akákoľvek diskriminácia na základe štátnej príslušnosti je zakázaná.*

Európsky parlament a Rada môžu v súlade s riadnym legislatívnym postupom prijať pravidlá o zákaze takejto diskriminácie.“

3.3. Článok 3 nariadenia Brusel IIa znie:

„*Všeobecná právomoc*

(1) Vo veciach rozvodu, rozluky alebo anulovania manželstva majú právomoc súdy členského štátu

a) na ktorého území:

- *majú manželia obvyklý pobyt, alebo*

- *manželia mali naposledy obvyklý pobyt, pokiaľ tam jeden z manželov stále býva, alebo*

- *má odporca obvyklý pobyt, alebo*

- *v prípade spoločnej žiadosti, má niektorý z manželov obvyklý pobyt, alebo*

- *má obvyklý pobyt navrhovateľ, ak tam býval najmenej jeden rok bezprostredne pred podaním návrhu, alebo*

- *má navrhovateľ obvyklý pobyt, ak tam býval najmenej šesť mesiacov bezprostredne pred podaním návrhu a je buď štátnym príslušníkom tohto členského štátu alebo v prípade Veľkej Británie a Írska má tam ‚domicil‘;*

b) ktorého štátnymi príslušníkmi sú obaja manželia alebo v prípade Veľkej Británie a Írska, ak tam majú obaja manželia ‚domicil‘.

PRACOVNÝ DOKUMENT

Anonymizované znenie

(2) Na účely tohto nariadenia má ‚domicil' rovnaký význam, aký má v právnych poriadkoch Veľkej Británie a Írska."

4. Vnútroštátne právo:

4.1. § 76 Jurisdiktionsnorm (Zákon o súdnej právomoci) (ďalej len „JN") znie:

„*Spory z manželského zväzku alebo registrovaného partnerstva*

(1) Vo veciach rozvodu manželstva, zrušenia manželstva, vyhlásenia manželstva za neplatné, určenia, či tu manželstvo je alebo nie je, ako aj anulovania registrovaného partnerstva, vyhlásenia registrovaného partnerstva za neplatné alebo určenia, či tu registrované partnerstvo je alebo nie je, medzi účastníkmi konania je výlučne príslušný súd, v obvode ktorého majú účastníci konania spoločný obvyklý pobyt alebo naposledy mali obvyklý pobyt. Ak v čase podania žaloby žiadny z účastníkov konania nemá obvyklý pobyt v obvode tohto súdu alebo, ak v tuzemsku nemali spoločný obvyklý pobyt, je výlučne príslušný súd, v obvode ktorého leží obvyklý pobyt žalovanej strany, alebo, ak takého obvyklého pobytu v tuzemsku niet, obvyklý pobyt žalujúcej strany, inak Bezirksgericht Innere Stadt Wien (Okresný súd Viedeň vnútorné mesto, Rakúsko).

(2) Vnútroštátny súd má právomoc rozhodovať veci uvedené v odseku 1, ak

1. jeden z účastníkov konania má rakúske štátne občianstvo alebo

2. žalovaná strana respektíve aspoň jeden zo žalovaných v prípade žaloby o neplatnosť manželstva podanej proti obom manželom alebo obom registrovaným partnerom má v tuzemsku obvyklý pobyt, alebo

3. žalujúca strana má obvyklý pobyt v tuzemsku a buď obaja manželia alebo registrovaní partneri mali svoj posledný spoločný obvyklý pobyt v tuzemsku alebo žalujúca strana je bez štátnej príslušnosti alebo v čase uzavretia manželstva alebo registrovaného partnerstva mala rakúske štátne občianstvo.

(3) Vnútroštátny súd má v každom prípade právomoc rozhodovať spory o anulovanie registrovaného partnerstva, vyhlásenie registrovaného partnerstva za neplatné alebo určenie, či tu registrované partnerstvo je alebo nie je, v prípade partnerstiev registrovaných v Rakúsku."

5. Odôvodnenie návrhu na začatie prejudiciálneho konania:

5.1. Podľa tvrdenia žalobcu je žalobca taliansky štátny občan a žalovaná je nemecká štátna občianka. Posledný spoločný obvyklý pobyt sa nachádzal v Írsku. Podľa vnútroštátneho práva tak vnútroštátny súd nemá právomoc.

5.2. Vo všetkých členských štátoch EÚ – s výnimkou Dánska – sa s účinnosťou od 1. augusta 2004 uplatňuje nariadenie Brusel IIa. Podľa tohto nariadenia by bolo

PRACOVNÝ DOKUMENT

Anonymizované znenie

možné konštatovať existenciu právomoci vnútroštátnych súdov, ak by bola daná podľa ustanovení tohto nariadenia.

5.3. Ustanovenie relevantné pre rozvody manželstva je vyššie citované ustanovenie článku 3 nariadenia Brusel IIa. Tento článok však v skutkových podstatách v článku 3 [ods. 1] písm. a) piatej a šiestej zarážke nariadenia Brusel IIa, ktoré v tomto prípade ako jediné prichádzajú do úvahy, predpokladá pobyt trvajúci určitú dobu. Článok 3 ods. 1 písm. a) piata a šiesta zarážka nariadenia Brusel IIa pritom diferencujú vyžadovanú dĺžku pobytu podľa štátnej príslušnosti navrhovateľa.

5.4. Keďže žalobca nedisponuje rakúskym štátnym občianstvom, je táto lehota jeden rok (piata zarážka). Tento predpoklad žalobca v čase podania žaloby na rakúsky Bezirksgericht (okresný súd) nespĺňal. Ak by bol žalobca rakúskym štátnym občanom, lehota by bola iba šesťmesačná (šiesta zarážka). Tento predpoklad by žalobca podľa jeho vlastného tvrdenia bol splnil.

5.5. Rozhodujúcim okamihom pre určenie dĺžky trvania pobytu je podľa slovného znenia článku 3 ods. 1 písm. a) piatej a šiestej zarážky nariadenia Brusel IIa okamih podania návrhu.

5.6. Podľa vnútroštátneho práva v konaní o opravnom prostriedku nemôžu byť uplatňované nové tvrdenia. Zákazu uplatňovania nových tvrdení však nepodliehajú skutočnosti a dôkazné prostriedky, ktoré sa týkajú okolností, na ktoré sa vždy musí prihliadať z úradnej moci. K takým okolnostiam patrí aj právomoc. Podľa § 42 ods. 1 JN sa však z úradnej moci prihliada iba na tie skutočnosti, z ktorých vyplýva nesplnenie procesných podmienok, v tomto prípade teda neprípustnosť súdneho procesu. Avšak vo vzťahu k (pozitívnej) existencii týchto podmienok konania chýba zodpovedajúce ustanovenie, z dôvodu čoho podľa ustálenej judikatúry tvrdenia skutočností prednesené v konaní o opravnom prostriedku proti zamietnutiu žaloby podliehajú zákazu uplatňovania nových tvrdení [*omissis*].

5.7. A tak skutočnosť, že počas konania o opravnom prostriedku uplynula už aj dvanásťmesačná lehota, nemožno zohľadniť.

6. O prvej prejudiciálnej otázke:

6.1. Článok 18 ZFEÚ zakazuje svojvoľné rozdielne zaobchádzanie, teda také, ktoré nie je odôvodnené objektívnymi dôvodmi, ktoré sa nezakladajú na štátnej príslušnosti ako takej. Rozdielne zaobchádzanie musí byť odôvodnené objektívnymi okolnosťami, takže musia byť vo svetle cieľov zmlúv a pri dodržaní zásady proporcionality zvážené výhody a záujmy (SDEÚ C-29/95, *Pastoors a Trans Cap/Belgicko*, ECLI:EU:C: 1997:28, bod 19; pozri tiež SDEÚ C-264/96, *ICI-Kenneth Hall Colmer*, ECLI:EU:C: 1998:370, bod 28 a nasl.).

PRACOVNÝ DOKUMENT
Anonymizované znenie

6.2. Podľa jednej časti náuky nie sú nerovnako dlhé čakacie doby v článku 3 ods. 1 písm. a) piatej a šiestej zarážke nariadenia Brusel IIa odôvodnené objektívnymi dôvodmi a sú tak v rozpore s článkom 18 ZFEÚ [*omissis*] (odkazy na túto náuku).

6.3. Naproti tomu iná časť náuky je toho názoru, že článok 3 ods. 1 písm. a) šiesta zarážka nariadenia Brusel IIa je v súlade so zásadou rovnosti ([*omissis*]) (odkazy na túto náuku). Odôvodňuje sa to okrem iného tým, že nie je reálne mať za to, že kvalifikovaná väzba navrhovateľa (na štát pobytu), ktorú má primárne osvedčiť jednoročný pobyt, nastane v ktoromkoľvek členskom štáte rovnako rýchlo ako v domovskom štáte. Štátna príslušnosť je tu použitá ako kritérium väzby (na štát pobytu) tak, že pri posudzovaní obvyklého pobytu ako takého sa mu prípustným spôsobom pripíše taký význam ako pôvodu, kultúrnej integrácii a komunikačnej a integračnej schopnosti v domovskom štáte sprostredkovanej znalosťou jazyka. Odkazuje pritom aj na rozsudok SDEÚ [z 2. apríla 2009, A.] (C-523/07, ECLI:EU:C:2009:225, bod 44), podľa ktorého sa štátna príslušnosť má zohľadniť ako indícia pre integráciu zakladajúcu obvyklý pobyt dieťaťa (článok 8 nariadenia 2201/2003).

6.4. Keďže článok 3 ods. 1 písm. a) piata a šiesta zarážka nariadenia Brusel IIa diferencuje výlučne podľa štátnej príslušnosti bez toho, aby sa z neho v spojitosti s trvaním skutočného pobytu dal odvodiť dostatočne relevantný rozdiel pre integráciu a blízky vzťah s dotknutým členským štátom – do úvahy prichádzajú osoby, ktoré sa v tomto členskom štáte narodili a v ňom vyrástli, ktoré nedisponujú štátnym občianstvom tohto štátu – aj Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd) má pochybnosti o tom, či je diferencovanie odvoditeľné z týchto ustanovení v súlade s článkom 18 ZFEÚ.

7. O druhej prejudiciálnej otázke:

7.1. Ak sa má vychádzať z toho, že rozdielna dĺžka pobytu ako predpoklad príslušnosti súdu žalobcu stanovená v nariadení je v rozpore so zásadou zákazu diskriminácie, vzniká otázka o právnych dôsledkoch.

7.2. Normotvorca v článku 3 ods. 1 písm. a) piatej zarážke nariadenia Brusel IIa pre príslušnosť súdu miesta pobytu navrhovateľa v zásade vyžaduje jednoročný pobyt a skrátenie lehoty na šesť mesiacov stanovuje len pre prípad, že sa k pobytu pridáva aj štátna príslušnosť štátu pobytu. To by svedčilo v prospech uplatniteľnosti dvanásťmesačnej lehoty nezávisle od štátnej príslušnosti pre všetkých navrhovateľov, ktorí sa odvolávajú na príslušnosť súdu podľa článku 3 ods. 1 písm. a) piatej a šiestej zarážky nariadenia Brusel IIa.

7.3. Na druhej strane však v prípadoch diskriminácie, ak napríklad vnútroštátne právo v rozpore s právom Únie stanovuje rozdielne zaobchádzanie s viacerými skupinami osôb, zodpovedá judikatúre SDEÚ, že príslušníkom znevýhodnenej skupiny osôb sa [musia] zaručiť tie isté výhody ako tie, k využívaniu ktorých sa dostanú príslušníci zvýhodnenej skupiny (pozri SDEÚ C-18/95,

Anonymizované znenie

PRACOVNÝ DOKUMENT

Terhoeve/Inspecteur, ECLI:EU:C: 1999:22, bod 57 a i.). To by svedčilo v prospech uplatniteľnosti kratšej lehoty šiestich mesiacov pre všetkých navrhovateľov nezávisle od ich štátnej príslušnosti.

8. Ako súd poslednej inštancie je Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd) podľa článku 267 ZFEÚ povinný podať návrh na začatie prejudiciálneho konania, pretože existujú pochybnosti o správnom uplatňovaní práva Únie.

[*omissis*]

Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd),
Viedeň 29. september 2020
[*omissis*]

PRACOVNÝ DOKUMENT

Anonymizované znenie